

Anbefalinger til modeller for, hvordan flere voksne screenes og evt. testes for ordblindhed og andre læse- og skrivevanskeligheder, samt hvordan der følges op med konkrete undervisningstilbud

Indledning

Baggrund for arbejdsgruppen

Regeringen har på baggrund af *Trepartsaftale om langsigtede investeringer i voksen-, efter- og videreuddannelse* af 12. september 2023 nedsat en arbejdsgruppe bestående af arbejdsmarkedets parter med det formål at udvikle modeller for, hvordan flere voksne screenes og evt. testes for ordblindhed og andre læse- og skrivevanskeligheder, samt hvordan der følges op med konkrete undervisningstilbud.

Arbejdsgruppens opgave er at udarbejde en række konkrete anbefalinger til modeller for, hvordan flere voksne screenes og evt. testes for ordblindhed og andre læse- og skrivevanskeligheder, samt hvordan der følges op med konkrete undervisningstilbud. Anbefalingerne opsummeres i nærværende rapport, som afleveres til Børne- og undervisningsministeren.

Regeringen træffer herefter beslutning om afprøvning af konkrete modeller på baggrund af arbejdsgruppens anbefalinger. Afprøvningen skal sikre grundlaget for at etablere en virksom og varig indsats for løft af voksnes basale færdigheder, herunder ved at understøtte, at flere gør brug af almen voksen- og efteruddannelse.

Resultaterne af afprøvningen skal munde ud i anbefalinger til varige indsatser, herunder anbefalinger til disponeringen af den varige reserve afsat med *Trepartsaftale om langsigtede investeringer i voksen-, efter- og videreuddannelse* fra 2027 og frem.

Arbejdsgruppens anbefalinger skal ses i sammenhæng med de øvrige initiativer i *Trepartsaftale om langsigtede investeringer i voksen-, efter- og videreuddannelse*, herunder særligt etableringen af en national alliance om basale færdigheder (pkt. 3), udbredelse af servicekoncepter for styrket adgang til VEU målrettet virksomheder (pkt. 13) samt barrierer for tilmelding til videregående VEU og ansøgning om SVU på voksenuddannelse.dk (pkt. 27).

Anbefalingerne skal endvidere ses i sammenhæng med forsøgsinitiativerne aftalt med *Ordblindepakke V* af oktober 2023 herunder særligt *Forsøg med screening af forældre* (initiativ 4) og *Forsøg med korte introduktionskurser*

Departementet
Center for Gymnasier,
Erhvervs- og
Voksenuddannelser

Frederiksholms Kanal 25
1220 København K
Tlf. nr.: +45 33 92 50 00
E-mail: uvm@uvm.dk
www.uvm.dk
CVR-nr.: 20453044

22. april 2024
Sagsnr.: 24/02936

målrettet voksne med ordblindhed og andre læse- og skrivevanskeligheder (initiativ 5).

Grundlaget for arbejdsgruppens anbefalinger

Arbejdsgruppen har som grundlag for udarbejdelsen af anbefalingerne holdt fem møder, hvor arbejdsgruppen indledningsvist er blevet præsenteret for udfordringsbilledet vedr. læse- og skrivevanskeligheder for voksne. Arbejdsgruppen er på de efterfølgende møder blevet præsenteret for eksisterende viden om virksomme indsatser i forhold til rekruttering til voksen- og efteruddannelse, samt hvordan nudging kan anvendes som et greb, herunder hvordan introduktion til test kan designes således, at flere vælger at lade sig teste og efterfølgende vælger at deltage i et undervisningstilbud. Arbejdsgruppen har desuden hørt om brugen af læse- og skriveteknologier ift. at understøtte målgruppen i dag. Endelig er arbejdsgruppen blevet præsenteret for erfaringer fra praksis med planlægning og koordination.

Disse overvejelser vil indgå i Børne- og undervisningsministeriets videre arbejde med test af modeller, for hvordan flere voksne screenes og evt. testes for ordblindhed og andre læse- og skrivevanskeligheder, samt hvordan der følges op med konkrete undervisningstilbud.

En gennemgående problemstilling på møderne har været, hvordan tabuet omkring ordblindhed og andre læse-skrivevanskeligheder på arbejdspladsen kan håndteres. Endvidere har det været et gennemgående tema på møderne, at målgruppen er meget bred, har forskellige udfordringer med at læse og skrive foruden ordblindhed, primært har grundskolen eller en erhvervsuddannelse som højeste uddannelsesniveau samt blandede erfaringer med uddannelsessystemet. Et andet gennemgående tema har været, at det kan være svært for udbydere og arbejdspladser at følge screening op med et tilbud om undervisning- og opkvalificering, idet kurserne aflyses, fordi udbydere vurderer, at det ikke er muligt at fylde holdene op i et omfang, der gør det muligt at gennemføre undervisningen.

Rammer for afprøvningen af anbefalingerne

Med henblik på at sikre systematisk indsamling af viden på tværs af anbefalingerne udvælger regeringen hvilke af anbefalingerne, der kan omsættes til konkrete modeller, der kan afprøves. Disse modeller kommer til at indgå i et forsøgs- og udviklingsprogram, der forankres hos en leverandør, som vil være tovholder og evaluator. Programmet vil bestå af en udviklings- og en afprøvningsfase samt en evaluering, som gennemføres i 2024-2026.

Afprøvning af modellerne forudsætter, at der kan tilvejebringes de nødvendige hjemler inden for dansk lovgivning, samt at de foreslåede modeller kan gennemføres inden for gældende EU-regler.

Udfordringsbillede og arbejdsgruppens overvejelser

Den senest gennemførte undersøgelse¹ af danskernes basale færdigheder viser, at ca. 13 pct. blandt de 16-65 årige har mindre gode læsefærdigheder. Det svarer til ca. 460.000 personer. Der er således et stort antal voksne i den arbejdsdygtige alder, der har mindre gode læsefærdigheder. Endvidere peger undersøgelsen på, at uligheden i fordelingen af voksnes basale færdigheder er steget på visse områder, hvor eksempelvis forskellen i færdighedsniveau mellem personer på det højeste og laveste uddannelsesniveau er blevet større de seneste 10 år.

Tal fra Børne- og Undervisningsministeriet viser samtidig, at kun én pct. af de 30-64 årige er blevet testet for ordblindhed med Ordblindetesten. Blandt børn og unge i alderen 10-19 år er 17 pct. blevet testet for ordblindhed. Blandt de 20-29-årige er tallet 8 pct.² Disse tal skal ses i lyset af lanceringen af den nationale ordblindetest i 2015, som har medvirket til, at mange børn og unge i dag bliver testet for ordblindhed allerede i grundskolen. Siden 2017 har skolens leder haft pligt til at tilbyde en ordblindetest til elever i folkeskolen, hvis læsevanskeligheder kan skyldes ordblindhed. Tilbuddet skal gives i 3. klasse, og forældre har retskrav på, at der én gang i skoleforløbet foretages en ordblindetest af deres barn. Fra skoleåret 2022/2023 har skolens leder derudover haft pligt til at tilbyde en risikotest for ordblindhed senest på 1. klassetrin til elever i folkeskolen, der tidligt viser tegn på specifikke læsevanskeligheder. Elever med en ordblind forælder skal tilbydes en risikotest for ordblindhed, medmindre skolens leder efter samråd med elevens forældre, vurderer, at der ikke er behov herfor.

Screening for læse- og skrivevanskeligheder og test for ordblindhed vil for mange være et første skridt på vejen til at tage hånd om deres læse- og skrivevanskeligheder. Det er således en udfordring, at mange i den arbejdsdygtige alder begrænses i deres muligheder for at dygtiggøre sig, fordi de tilhører generationer, hvor man ikke på samme måde som i dag har testet systematisk for ordblindhed samt andre læse- og skrivevanskeligheder. Med til systematiske screeninger og test for ordblindhed og andre læse- og skrivevanskeligheder hører også et opgør med den tabuisering, der ofte følger med, og som også kan være hæmmende for motivationen og lysten til at deltage i undervisningstilbud, herunder faglig opkvalificering.

Ovenstående udgør et centralt problem i forhold til at sikre, at Danmark i den nære fremtid råder over en højt kvalificeret arbejdsstyrke, der kan indgå i et arbejdsmarked, hvor kravene til grundlæggende læse- og skrivefærdigheder og omstillingsevner er stigende. Reformkommissionen har

---

¹ VIVE (2022): *Basic Skills Survey*

² BUVM (2023): *Systematisk test af voksne ordblinde halter fortsat efter børn og unge.*

anbefalet, at der bliver igangsat tiltag ift. at identificere voksne med ordblindhed samt andre læse- og skrivevanskeligheder, så de i højere grad kan få den rette støtte i form af f.eks. opkvalificering og undervisning³.

Der er behov for at understøtte indsatsen i et bredt samarbejde mellem udbydere af voksen- og efteruddannelse, arbejdsgivere, fagforbund, relevante vidensmiljøer og andre interessenter på området.

Anbefalingerne skal således ses i lyset af, at der er behov for et bredt samarbejde på tværs af voksen- og efteruddannelsessektoren, arbejdsgivere og fagforbund for at løfte opgaven.

Arbejdsgruppen er også enig om, at læse- og skriveteknologi på arbejdspladserne kan være en investering for arbejdspladsen, som kan bidrage til øget trivsel hos medarbejdere med læse- og skrivevanskeligheder og være med til at nedbryde tabuer om ordblindhed og andre læse- og skrivevanskeligheder.

Anbefalinger

Arbejdsgruppen har identificeret følgende elementer, som er centrale for at opnå målsætningen om, at flere voksne screenes for ordblindhed og andre læse- og skrivevanskeligheder, og at dette følges op med et konkret tilbud om undervisning:

Glidende overgange fra screening til undervisning. Det er centralt, at screeningen for læse- og skrivevanskeligheder samt test for ordblindhed følges op med et tilbud om undervisning i umiddelbar forlængelse heraf, da formålet med screeningen er, at personer med læse- og skrivevanskeligheder får relevant hjælp og støtte til at håndtere de udfordringer, som læse- og skrivevanskeligheder kan afstedkomme i arbejdes- og uddannelsesmæssig sammenhæng. Målet er, at medarbejderne tilegner sig de nødvendige redskaber således, at udfordringer med læsning og skrivning ikke bliver en barriere i arbejdslivet og en stopklods for efter- og videreuddannelse. Hvis ikke der sker en hurtig opfølgning fra gennemførelsen af screeningen for læse- og skrivevanskeligheder til et tilbud om undervisning, er der risiko for, at medarbejder eller arbejdsplads mister motivationen for at deltage i screeningsindsatsen, da formålet kan virke uklart, og at personer med læse- og skrivevanskeligheder mister modet ift. at opsøge et tilbud om undervisning.

Fleksibilitet og stabilitet i tilbuddene om opkvalificering. Tilbuddene om opkvalificering skal kunne tilrettelægges fleksibelt under hensyntagen til arbejdspladsen. Det er endvidere vigtigt, at der eksisterer et stabilt udbud af FVU og OBU med henblik på at understøtte en glidende overgang fra

---

³ Reformkommissionen (2023): *Nye Reformveje 3*

screening til undervisning og derved sikre, at personer med læse- og skrivevanskeligheder tilbydes et reelt tilbud om opkvalificering, som ikke aflyses.

Information til arbejdsgiver og arbejdstager om muligheder for opkvalificering herunder mulighed for kompensation, ansøgning om SVU mv. Arbejdsgruppen finder, at medarbejderens og arbejdspladsens motivation for deltagelse i opkvalificering af læse- og skrivefærdigheder afhænger af kendskab til mulighederne og rammerne for deltagelse i undervisningstilbuddene. Dette omfatter information om indholdet af undervisningstilbuddene, muligheder for fleksibel tilrettelæggelse af undervisning herunder onlineundervisning og mulighederne for økonomisk kompensation for medarbejdere, der deltager i undervisningstilbuddene i arbejdstiden m.m.

Arbejdsgruppen har på den baggrund følgende 5 konkrete anbefalinger til modeller, der kan styrke screeningsindsatsen og rekrutteringen til relevante undervisningstilbud.

1. Nøglepersoner og rollemodeller

Erfaringer fra tidligere undersøgelser viser, at rollemodeller, som selv har eller har haft læse- og skrivevanskeligheder, kan være centrale ift. at bryde tabuer omkring læse- og skrivevanskeligheder⁴. Samtidig er det centralt, at medarbejdere, der fungerer som ”nøgleperson” på arbejdspladsen er klædt på til at indgå i arbejdet med at igangsætte screening og opkvalificeringsforløb for personer med læse- og skrivevanskeligheder. Rollemodeller og nøglepersoner kan således være med til at drive en kulturforandring på arbejdspladsen, fastholde et arbejdspladsfokus på opkvalificering af basale færdigheder og være medvirkende til, at screening og opkvalificeringsforløb gennemføres i praksis.

Anbefalingen kan f.eks. udmøntes i udvikling og afprøvning af pakker, der kan understøtte og inspirere til, at der etableres frivillige rollemodeller og nøglepersoner på arbejdspladsen. Dette kan f.eks. være i form af informationsmateriale til arbejdspladsen, kursuspakker mv. som udvikles og afprøves i et samarbejde imellem udbydere af FVU og OBU, videnspersoner og udvalgte arbejdspladser.

2. Brug af ikke-diagnostiske screeningsredskaber

Der er udviklet ikke-diagnostiske screeningsredskaber, dvs. test, som ikke kan give en diagnose på ordblindhed, men kan give en indikation på hvorvidt det kunne være en fordel at blive testet for læse- og skrivevanskeligheder. De ikke-diagnostiske screeningsredskaber kan være en lettilgængelig og hurtig vej for mange med læse- og skrivevanskeligheder ift. at blive afklaret omkring, hvorvidt en test for ordblindhed eller andre læse- og skrivevanskeligheder kunne være relevant for dem. Ikke-diagnostiske

---

⁴ EVA (2022): *Deltagelse i ordblindeundervisning for voksne (OBU)*

screeningsredskaber kan i forlængelse heraf øge opmærksomheden på de undervisningstilbud, der eksisterer for personer med læse- og skrivevanskeligheder samt tilskynde flere til at deltage i undervisningstilbuddene. Redskaberne kan ikke umiddelbart stå alene, hvorfor der er behov for en tæt opfølgning med let tilgængelig informationsmateriale om, hvordan man kan blive screenet for læse- og skrivevanskeligheder og eventuelt testet for ordblindhed samt, hvilke muligheder der er for undervisning.

Anbefalingen kan f.eks. afprøves ved at tilbyde screeningsredskabet som led i deltagelse i faglig opkvalificering f.eks. AMU-kurser eller anden undervisningsaktivitet med henblik på at afprøve, om det kan anspore til, at flere lader sig teste for ordblindhed og andre læse- og skrivevanskeligheder og lede til, at flere vælger at deltage i FVU eller OBU.

3. Integration af screening på arbejdspladsen

Med henblik på at systematisere og integrere tilbud om screening og test for ordblindhed og andre læse- og skrivevanskeligheder som en naturlig del af medarbejdernes udvikling anbefaler arbejdsgruppen, at systematisk tilbud om screening og test bliver en del af medarbejderudviklingen på arbejdspladsen. Det kan f.eks. være i forbindelse med medarbejdermøder, årlige fællesscreeninger på arbejdspladsen mv. Det er i den forbindelse centralt, at medarbejderne ikke oplever screeningen som værende en individuel vurdering af deres opgavevaretagelse, men i stedet et tilbud til alle medarbejdere, som skal styrke kompetenceudviklingen, trivslen og fastholdelsen, samt at screeningen følges op med et tilbud om deltagelse i FVU eller OBU.

Anbefalingen kan f.eks. udmøntes i en systematisk afprøvning af fælles screeninger på arbejdspladser med henblik på at teste, hvorvidt dette kan anspore flere medarbejdere til at deltage i FVU og OBU.

4. Integration af screeningsindsatsen i tilbud om faglig opkvalificering

Det kan overvejes at integrere screening for ordblindhed samt FVU og OBU-kurser i konkrete særskilte samlede fagpakker med AMU-kurser således, at opkvalificering af læse- og skrivefærdigheder bliver en naturlig del af det samlede faglige opkvalificeringsforløb. Det kan potentielt øge medarbejdernes grundlag for at deltage i faglig opkvalificering og samtidig være med til at nedbryde tabuer omkring læse- og skrivevanskeligheder.

Anbefalingen kan f.eks. udmøntes ved udvikling af særskilte konkrete faglige opkvalificeringstilbud, der har integreret screening, FVU/OBU og specifikke AMU-kurser.

5. Styrke udbydernes koordinerende indsats

Der er ofte behov for en koordineret og opsøgende indsats på tværs af flere forskellige arbejdspladser og kommuner med henblik på at sikre, at

der er en volumen i kursusaktiviteten, der gør, at der er en stabilitet i afholdelsen af kurserne på fleksible tidspunkter for medarbejdere og arbejdspladsen. Arbejdsgruppen anbefaler derfor, at udbydere af OBU og FVU understøttes via f.eks. udvikling af arbejdsgange, metoder, redskaber mv. i arbejdet med at koordinere optaget på undervisningstilbud på tværs af arbejdspladser. Dette sker med henblik på at sikre en glidende overgang fra screening og test til opstart på enten FVU eller OBU samt at understøtte stabilitet og fleksibilitet i undervisningstilbuddene ved at hold kan fyldes op fra flere forskellige arbejdspladser.

Anbefalingen kan f.eks. udmøntes som en udvikling og afprøvning af koordinerende indsatser på tværs af udvalgte udbydere og arbejdspladser.